

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

WZF.505.1.2019.TO

Pan
Mariusz Błaszczak
Minister Obrony Narodowej

uprzejmie informuję, że w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone były czynności wyjaśniające w sprawie okoliczności zdarzenia mającego miejsce w nocy [redacted], na obozowisku [redacted], znajdującym się na terenie ośrodka szkolenia [redacted].

Z postanowienia o umorzeniu śledztwa prowadzonego przez Żandarmerię Wojskową pod nadzorem Wojskowej Prokuratury Garnizonowej [redacted] wynika, że w nocy [redacted] doszło do kontaktu seksualnego z udziałem żołnierzy tej jednostki. Z zeznań pokrzywdzonej wynika ponadto, że w dniu [redacted] w czasie trwania szkolenia poligonowego na terenie obozowiska, za zgodą przełożonego został zorganizowany grill w trakcie którego spożywany był alkohol. Do kontaktu seksualnego doszło w godzinach nocnych, po powrocie z grilla.

Niezależnie od prawnokarnej oceny tego zdarzenia bezsporne jest, że doszło do kontaktu seksualnego pomiędzy żołnierzami, w którym przynajmniej jedna osoba uczyniła to dobrowolnie. Być może – z punktu widzenia przyjętej kwalifikacji prawnej – fakt spożywania przez żołnierzy alkoholu na terenie jednostki wojskowej jest bezprzedmiotowy, nie mniej jednak wydaje się on istotny z punktu widzenia dyscypliny wojskowej i egzekwowania przez dowódców zasad żołnierskiego zachowania.

Zgodnie z treścią pkt 33 i 34 Regulaminu Ogólnego żołnierz przebywający na terenie obiektów zajmowanych przez organy wojskowe, jak również **obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego** jednostki wojskowej, nie może:

1. **wnosić, posiadać alkoholu** lub środków odurzających, substancji psychotropowych i środków zastępczych lub innych podobnie działających środków i substancji, o których mowa w odrębnych przepisach;
2. **spożywać alkoholu**, używać środków odurzających, substancji psychotropowych i środków zastępczych lub innych podobnie działających środków i substancji, o których mowa w odrębnych przepisach;
3. **pozostawać w stanie po użyciu alkoholu albo nietrzeźwości** lub odurzenia. Dotyczy to również żołnierza przybywającego do miejsca pełnienia służby lub zakwaterowania po powrocie z urlopu, przepustki, podróży służbowej, leczenia, itp.
4. używać wyrobów tytoniowych i e-papierosów, z wyjątkiem miejsc do tego wyznaczonych (palarni) zgodnie z odrębnymi przepisami.

Wobec żołnierza przebywającego na terenie obiektów zajmowanych przez organy wojskowe, jak również obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostki wojskowej, będącego w stanie nietrzeźwości lub odurzenia, stosuje się dyscyplinarne środki zapobiegawcze zgodnie z przepisami dyscyplinarnymi przed zastosowaniem których, żołnierza poddaje się badaniom koniecznym do ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środków odurzających, substancji psychotropowych i środków zastępczych lub innych podobnie działających środków i substancji.

Żołnierz przebywający na terenie obiektów zajmowanych przez organy wojskowe, jak również obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostki wojskowej, **nie może przejawiać zachowań, które mają podtekst lub zamiar seksualny tj. dotykania**, komentarzy o podtekście erotycznym, **stosunków seksualnych**, prowokowania sposobem bycia lub strojem do zainteresowania swoją seksualnością, eksponowania faktu pozostawania w zażyłych stosunkach z inną osobą (np. publiczne trzymanie się za ręce, całowanie, przytulanie).

Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu¹ obowiązki regulaminowe, tak samo jak i obowiązki ustawowe, posiadają charakter imperatywny, ponieważ są skierowane do każdego adresata normy regulaminowej – każdego żołnierza. Z kolei po stronie żołnierza istnieje obowiązek wypełnienia obowiązków służbowych, przy czym nie tu żadnego znaczenia, czy są to obowiązki regulaminowe czy ustawowe, ponieważ jedne i drugie zostały podniesione przez ustawodawcę w ustawie o dyscyplinie wojskowej do rangi obowiązków ustawowych – zwłaszcza zaś, że we wspomnianym systemie odpowiedzialności dyscyplinarnej normatywnym korelatem obowiązków służbowych podwładnego są uprawnienia przełożonego do ich egzekwowania za pomocą przyznanych prawem środków dyscyplinarnych.

W niniejszej sprawie, pismem z dnia 7 maja 2019 r. Rzecznik zwrócił się do Dowódcy z prośbą o informacje czy w tej sprawie prowadzone były czynności wyjaśniające lub dyscyplinarne oraz ewentualnie z jakim skutkiem. W odpowiedzi Dowódca wskazał „iż w przedmiotowej sprawie w Pulku nie były prowadzone żadne postępowania wyjaśniające ani dyscyplinarne. Postępowania nie były prowadzone w Jednostce Wojskowej z uwagi na prowadzenie postępowania karnego przez Placówkę Żandarmerii Wojskowej pod nadzorem Wojskowej Prokuratury Garnizonowej która w Postanowieniu o umorzeniu śledztwa nie zleciła dla Dowódcy Jednostki Wojskowej przeprowadzenia żadnego postępowania dyscyplinarnego.”

Istotnie w postanowieniu o umorzeniu śledztwa Wojskowa Prokuratura Garnizonowa nie zleciła Dowódcy Jednostki Wojskowej przeprowadzenie żadnego postępowania. Powstaje zatem pytanie na ile dowódcy jednostek wojskowych są związani wskazaniem wojskowej prokuratury garnizonowej.

Zgodnie z art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2024 ze zm. dalej: ustawa o dyscyplinie wojskowej) przełożony dyscyplinarny niezwłocznie wszczyna postępowanie dyscyplinarne, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że żołnierz popełnił przewinienie dyscyplinarne,

¹ W. Konaszczuk, M. Tokarski „Uzawodowienie służb mundurowych w Unii Europejskiej na przykładzie Sił Zbrojnych RP” *Studia Iuridica Lubinensia* vol. XXIV.1.2015 s. 97.

z zastrzeżeniem art. 47. Przełożony dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne również na polecenie przełożonego albo na wniosek:

- 1) organu kontroli;
- 2) wojskowego organu porządkowego;
- 3) Żandarmerii Wojskowej;
- 4) sądu, **prokuratora** albo innego organu **uprawnionego do rozpatrywania sprawy o czyn, o którym mowa w art. 17 ust. 2 pkt 1 lub 3.**

Przełożony dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne także na uzasadniony wniosek:

- 1) podwładnego;
- 2) pokrzywdzonego.

Zgodnie z treścią art. 47 ust. 1 ustawy o dyscyplinie wojskowej postępowania dyscyplinarnego **nie wszczyna się**, jeżeli:

- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających przypuszczenie jego popełnienia;
- 2) czyn nie nosi cech przewinienia dyscyplinarnego;
- 3) żołnierzowi nie można przypisać winy albo zachodzą inne okoliczności wyłączające ukaranie dyscyplinarne;
- 4) okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości i przełożony dyscyplinarny uznaje za wystarczające zwrócenie żołnierzowi uwagi albo przeprowadzenie z nim rozmowy ostrzegawczej;
- 5) **możliwość przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego jest wyłączona, jeżeli:**
 - a) żołnierz, który miałby być nim objęty, zmarł,
 - b) postępowanie dyscyplinarne co do tego samego czynu tego samego żołnierza zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się,
 - c) **w sprawie o czyn, o którym mowa w art. 17 ust. 2 pkt 1 lub 3, brak jest wniosku uprawnionego organu o ukaranie dyscyplinarne,**
 - d) zachodzi inna okoliczność powodująca bezprzedmiotowość postępowania dyscyplinarnego.

Z przedstawionych przepisów istotnie można zdekodować normę prawną polegającą na zakazie wszczynania postępowania dyscyplinarnego, jeżeli w sprawie o czyny o znamionach przestępstwa (np. gwałtu) prokurator wojskowy nie wystąpił do dowódcy jednostki wojskowej z wnioskiem o ukaranie dyscyplinarne. Brak wniosku uprawnionego organu (w tym przypadku prokuratora), w mojej ocenie, nie powinien jednak uniemożliwiać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przez dowódcę jednostki wojskowej. Należy w tym miejscu zwrócić, że zgodnie z ustawą o dyscyplinie wojskowej (art. 17 ust. 1) żołnierze ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną niezależnie od odpowiedzialności ponoszonej na podstawie innych przepisów. W przypadku długotrwałych postępowań karnych ewentualne wnioski o ukaranie naruszeń Regulaminu Ogólnego mogą okazać się bezprzedmiotowe. Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy o dyscyplinie wojskowej nie można bowiem ukarać żołnierza dyscyplinarnie po upływie roku od przewinienia dyscyplinarnego. Będzie to szczególnie widoczne, jeżeli przewinienie dyscyplinarne nie wypełni jednocześnie znamion czynu zabronionego, naruszając przy tym przepisy wojskowe, względnie - tak jak w omawianym przypadku - postępowanie zostanie umorzone z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa.

W niniejszym przypadku Dowódca otrzymał postanowienie Wojskowej Prokuratury Garnizonowej przed upływem roku od popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Jednak brak wniosku uprawnionego podmiotu o przeprowadzenie postępowania dyscyplinarnego uniemożliwił mu podjęcie jakiegokolwiek reakcji na naruszenie dyscypliny wojskowej.

W świetle powyższego na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2018 r. poz. 2179 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany pragmatyki dyscyplinarnej żołnierzy w zakresie, w jakim przepisy te uniemożliwiają podjęcie postępowania dyscyplinarnego przez dowódców wojskowych, w sytuacji gdy uprawnione podmioty nie wystąpią z wnioskiem o ukaranie dyscyplinarne.